

W. BIEGAŃSKIEGO · W. CZĘSTOCHOWIE

EX · LIBRIS · M · B · P · IM · DR ·

BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. W. Biegańskiego w CZĘSTOCHOWIE

PRAWA REPRODUKCJI ZASTRZEŻONE

COPYRIGHT RESERVED

DZIENNIK CZĘSTOCHOWSKI

Polityczny, społeczny, ekonomiczny i literacki
Poświęcony sprawom miejscowym oraz

ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO

CENA 3 kop.

CENA PRENUMERATY
 w miejscowych i zamiejscowych:
 Rocznie Rb. 6.—
 Półrocznie — 3.—
 Kwartalnie — 1.50
 Miesięcznie — 50

Adres Redakcji i Administracji: Częstochowa Aleja II № 38, telefonu № 50, skrytka pocztowa № 21, adres telegraficzny „Dziennik-Częstochowa”.
 Redakcja otwarta tylko w dni powszednie od godz. 5-ej do 7-ej wieczorem.
 Administracja w dni powszednie do godz. 6-ej wieczorem, w niedziele i święta do godz. 11-ej rano.
 Bąkopisy bez zastrzeżenia nie zwracają się.
 Prenumeratę i ogłoszenia w Częstochowie przyjmuje księg. p.i. J. Nowicki i S-ka.

CENA OGŁOSZENIA:
 Za jeden wiersz lub jego miejsce na 1-szej stronie 30 k., na IV-ej 10 k.
 Reklamy i Nekrologia za wiersz 20 k.
 Nadesłane za wiersz 50 kop.
 Ogłoszenia drobne po 3 kop. za wyraz.

Reprezentantem
 „Dziennika Częstochowskiego” na So-
 nowiec i Zagłębie Dąbrowskie jest
p. Wacław Badurski
 Sosnowiec, hotel „Warszawski”.

Gabinet dla massażu
 i gimnastyki leczniczej.
 Adres: kierunk. miejsc. D-rów, przy Instytucie Gi-
 mnastyki i Fizjoterapii St. KIFFERA, w Czę-
 stochowie, II Aleja № 30. Gimnastyka i лечеб-
 niki codziennie od 9 rano do 9 wieczór. Kom-
 plety dla Pań, Panów i dzieci.
 Filja w Busku. 678—303

Dentysta 614—3-3
Marjan PUCHALSKI
 ul. Aleja № 26 róg Teatralnej, w domu Dr.
 Wasserthala (nad Apteką W-go Długosza).

Kalendarzyk.
 D. 17 Wznieśmia.
Wskazania chorośliwskie: dziś Stygmatusów św.
 Franciszka, jutro Józefa W.
Wskazania słowiańskie: dziś Drogosława, jutro
 Dobrowita.
Wskazania słowiańskie: g. 5 m. 84, zachód g. 6 m. 16.
Daty historyczne: 1646, Jan Kazimierz wy-
 jeżdża do Rzymu.—

Pojęcie Autonomji.

System noszący do dziś miano autonomji, stworzyła polityka senatu rzymskiego. Polityka ta została krajom przyłączonym do imperjum poprzednie ich ustawodawstwo, sądownictwo i administrację (zarząd sprawami wewnętrznymi, żądając tylko podatku i zaciągu wojskowego). Wtedy słabe miano pojęcie o komunikacji (główne drogi tworzyło państwo tak samo, jak i dziś), o oświeceniu publicznym (nawet w cesarstwie nikomu się nie śniło o tendencji samostanowienia państwa), o środkach sanitarnych, pieczy nad zdrowiem publicznym, dobroczynnością i t. d. Gdy więc miasta greckie przyłączyły do imperjum, a władza rzymska, wierna swej zasadzie, zostawiła grekom ich prawa, sądy i administrację, wtedy ustala się nazwa systemu (sam system istniał przedtem) autonomji (autos—sam, nomos—ustawa). Słownikiem po grecku pierwotnie autonomja znaczy prawo swobodnego rozporządzania samym sobą. Tak więc jeszcze za władztwa senatu rzymskiego w praktyce i teorii i dzisiaj przez autonomję rozumniemy udział obywateli za pośrednictwem przedstawicielstwa ludowego (dzisiaj sejm prowincjonalny, ongi komisji senatu i t. p.) w ustawodawstwie miejscowym, udział w sądownictwie i administracji; wszystko na tle odrębności kulturalnej i nabytków historycznych.
 Dopiero w drugiej połowie okresu rządów cesarskich w imperjum powstaje rząd centralistyczny, prąd niwelujący, który stał się jedną z przyczyn upadku światowładnego mocarstwa. Przez całe wieki średnie stosunek państwa do pojedynczej prowincji (bądź dobrowolnie, bądź przymusowo wcielonej) do pojedynczego miasta, pojmano na sposób rzymski, zgodny z wyobrażeniem ludów nowych. Wyjątki, gwałty, niwelacje zdobytego kraju były zawsze wyjątkami.

ki, gwałty, niwelacje zdobytego kraju były zawsze wyjątkami.
 Od czasu Reformacji, a zwłaszcza pokoju westfalskiego, wzrasta się absolutyzm książąt w Europie, oprócz Anglii, dawniej Polski, a w części i Francji przed wielką Rewolucją (Pays d'Etat i pays d'election). Zaczęto wówczas niszczyć różnice naturalne, dorobek dziejowy i centralizować bieg interesów społeczeństwa w organach stolicy u boku monarchy. System ów do ideału uświślał doprowadzić Józef II-gi w Austrii, jego następcy i reformy rewolucjonistów francuskich.
 Stąd teoria w administracji poczyna odróżniać centralizm i decentralizację. Ta ostatnia niema nic wspólnego ani z autonomją, ani z samorządem, a jest tylko nadaniem władzy z obszernym orzeczeniem naczelnikom prowincji, okręgów i t. p. Tak np. Królestwo Polskie miało decentralizację administracyjną między 1831 a 1867 rokiem i nie więcej.
 Od autonomji bardzo łatwo odróżnić samorząd, będący udziałem obywateli w szczególnej, czysto lokalnej administracji gminy na wsi i w mieście, oraz w okręgu (np. powiecie, gubernji i t. p.), jest to kierownictwo dobroczynności, szpitalnictwem, pieczą nad oświatą początkową, zdrowiem publicznym, drogami okręgowymi, własnością większej lub mniejszej gminy, fundacjami: rolnictwem, handlem, przemysłem i policją bezpieczeństwa danego miejsca.
 Od gospodarki tak urządzonej lokalnej na szczepliem terytorjum, autonomja różni się obszarem orzecznictwa na tle odrębności kulturalnej narodowościowej, w zakresie samoistnego rozwoju ustawodawstwa, w zakresie sądownictwa i zarządu obszerniejszego co do miejsca finanse ogólne, cła i podatki ogólnie skarbowe, wojskowość, komunikacje państwowe, jak np. np.: wielkie drogi żelazne, taryfy ogólne, telegrafy, poczty, chce tylko kontroli nad sprawami państwowymi w granicach danego kraju.
 Samorząd lokalny w gminie wiejskiej, miejskiej i w okręgu, wszędzie istnieć powinien. Trudno bowiem dzisiaj podjąć należyta administrację bez jego udziału i pomocy. O autonomji niema potrzeby mówić tam, gdzie rewolucja dziejąca nie wyrobiła, lub wznieosiła różnice plebienne, kultura krajowa nie zna cech opartych na odrębności narodowościowej. W języku angielskim mamy tylko wyraz Self-government, oznaczający tak antonome, jak samorząd. Wiekowa bowiem tradycja Wielkiej Brytanji uznaje szerokie orzecznictwo w hrabstwach i kolonjach, i rzeczywiście wkracza w sferę autonomji więcej, niżeli samorządu lokalnego. W języku niemieckim są trzy wyrazy: Autonomie, Selbstregierung, Selbstverwaltung. Pierwsze dwa są synonimami, trzeci odpowiada rosyjskiemu „samoprawlenie” a dla dwu poprzednich dzisiejsi teoretycy stronniczy w cesarstwie wymyślili wyraz „samopredielenie”.
 Czym innym jest federacja w rodzaju Szwajcarii, Stanów Zjednoczonych północnej Ameryki lub Australji (Commonwealth of Australja), czy Kanady. W federacji są oddzielne państwa zrzeszone z sobą na tle pewnej tylko grupy interesów i zachowują samoistność ściśle państwową, a często udziałem (sovereignty). Nauka odróżnia jeszcze federację będącą państwem związkowym (Ameryka północna, Kanada, Australja), od konfederacji jako związku państw (Rzesza niemiecka). „Stopnie samorządu”, jakie Steiu widzi nawet w korporacjach, są błędne w zasadzie. Korporacje nie mają wspólnego z samorządem, tak dawnym, jak dzisiejszym, rozwijają się one jako związki osób prywatnych, gdy samorząd jest

udziałem obywateli w życiu publicznym gminy miejskiej wiejskiej i okręgowej (powiatu, prowincji). Samorząd działał przed państwem i za-
 stępczo działa zamiast państwa w administracji lokalnej.

Walka kościoła z państwem.

Przed kilku dniami skończyła się konferencja biskupów francuzkich, zwołana przez arcybiskupa Paryża w celu uchwalenia dalszej taktyki wobec ustawy o rozłączeniu kościoła i państwa. Kardynał Richard, zgajając konferencję, żądał przedewszystkiem od zgromadzonych, ażeby nie tylko przebieg obrad, lecz także ewentualne uchwały zachowały w tajemnicy. Na to powstał arcybiskup z Rouen, ks. Tuzet, i oświadczył, że uznaje dobre intencje kardynała, lecz mimo to uważa jego żądanie za niewłaściwe. Zgromadzeni biskupi zależni są bowiem jedynie od papieża i swego sumienia, wobec konferencji zaś niczem nie są związani, ponieważ nie jest ona soborem i wskutek tego nie może nikogo obowiązywać do dawania jakichkolwiek przyrzeczeń.

Zdaje się też, że zdanie ks. Tuzeta podzielało także wielu innych biskupów. Jakkolwiek bowiem na konferencję nie dopuszczano reprezentantów prasy, tajemnicą obrad jednak nie została dochowana i dziś dzienniki francuskie są dość dobrze poinformowane o rezultacie konferencji.

Rezultat ten nie rozwiązuje kwestji spornej lecz pozostawia ją w zawieszaniu. Wśród zgromadzonych powstał pewien rozłam. Gotowość do walki z rządem, okazywana przez część biskupów, spotkała się u innych z niemiłą wyrażoną gotowością do układów i pogodzenia encykliki papieskiej ze stanowiskiem rządu. Za układami przemawiał zwłaszcza biskup orleański i to w sposób, który u zwolenników zasady „non possumus” wywołał miał nawet wielkiej oburzenie.

Główną kwestją sporną, wytworzoną przez ustawę o rozdzieleniu kościoła od państwa, jest — jak wiadomo — sprawa własności majątku kościelnego i tworzenia stowarzyszeń religijnych. Rząd nie uznaje już kościoła za istniejącą prawnie korporację, a nowa ustawa oddaje kościoły, plebanie i wszelkie przedmioty, należące do kościołów, na własność gminno politycznym, że zaś mogą je oddawać do użytku na cele wyznaniowe tylko stowarzyszeniom wyznaniowym, utworzonym na podstawie ogólnej świeckiej ustawy o stowarzyszeniach. Księża mogą być odtąd tylko funkcjonariuszami tych towarzyszeń, względnie gmin, które posiadają będą prawo dowolnego wyboru i mianowania swoich duchownych funkcjonariuszów, zarazem zaś opłacać ich będą za wymagane od nich czynności. Ścisłe więc z tą sprawą złączona jest kwestja utrzymania klery. Księża, nie mianowani przez stowarzyszenia, pozbawieni będą stałych środków do życia.

I właśnie w kwestji tworzenia tych stowarzyszeń nie powzięto rzekomo na konferencji żadnych uchwał. Zależność od dobrej woli świeckich związków nie zgadza się z zasadami Rzymu. Zdania biskupów co do tego jak wybrnąć z tej trudności, były podzielone. Ważną rolę odgrywała właśnie kwestja utrzymania klery i kościołów. Na utrzymanie ich potrzeba około 60 milionów franków rocznie, a wątpić można, czy ta olbrzymia suma da się zebrać jedynie z dobrowolnych datków i ofiar. Biskupi ostatecznie zgodzili się na to jedno po-

Wykonywa: pomniki, figury, portrety, ołtarze, roboty przy budowach kościołów, jako też i każde roboty w „krusze” rzeźbiarstwa woho-
 dzące, od najwycieńszych do najwysokich wykonaniem artystycznym, ze wszystkich krajowych i zagranicz-
 nych prima materiałów kamienia i drzewa. Dekoracje domów od ręki modelowane i wszelkie roboty szkatularskie. Zakład podejmują
 się wykonywać roboty w meblarstwie, informację, rysunki i kosztorysy na każde żądanie darmo. Ceny umiarkowane.

Artystyczny Zakład Rzeźbiarstwo-Kawieniarski
Kruszyński i Proszowski w Częstochowie,
 Aleja III dom własny.

stanowienie, aby księża i po dniu 12 grudnia, w którym dotycząca ustawa ma wejść w życie, odprawiali nabożeństwa w kościołach, a w razie, jeśli rząd im w tem przeszkadzać będzie, powołał się na prawo publiczne.

Biskupi zamierzają więc zająć stanowisko wyuczkiwające, a raczej zorganizować rodzaj bierzego oporu. Część biskupów żywi podobne, nie jeszcze nadzieje, że rząd w końcu okaże się skłonny do pewnych ustępstw i że będzie można zawrzeć kompromis, odpowiadający barziej zasadom Kościoła katolickiego. Tymczasem rząd dał już pewną odpowiedź na te nadzieje biskupów. W rozmowie z redaktorem „Gauleis” minister Clemenceau oświadczył, że rząd nigdy już i pod żadnym pozorem nie nawiąże układów z Rzymem, gdyż papież jest dla niego osobą nieznaną. „Co się tyczy Kościoła — dodał minister — dopóki będą członkami rządu, nie zamknę żadnego, — powtarzam raz jeszcze, nie zamknę ani jednego kościoła”.

Jaki będzie przebieg i wynik tej walki Kościoła z rządem, — dziś jeszcze trudno przewidzieć.

Z prasy rosyjskiej.

— W „Now. Wrem.” Menszykow ostro krytykuje komunikat rządowy, mówiąc, że tego rodzaju komunikaty w ostatnich czasach zasięgują rządowe obietnice, co jest nieomylną oznaką słabości władzy. Gdy niema się czego dać, natychmiast się obiecuje cośkolwiek na przyszłość takiego, co nie od nas zależy. Taka akcja rządu przybiera charakter weksli, które niewiadomo kiedy będą zapłacone. Ostatni komunikat nie nie donosi, a wiele obiecuje, co budzi mało ufności w możność urzeczywistnienia tych obietnic. W dalszym ciągu Menszykow sądzi, że cierpiemy nie skutkiem złych praw, lecz skutkiem niespełniania ich. Namierzają do stworzenia nowych projektów praw da się objasnić nie gorliwością zdążającą do udoskonalenia prawa, lecz niemością w zastosowaniu praw. Kwestja życia i śmierci jest wykonanie, prawa, a rząd przedewszystkiem chce znieść prawa i opracować nowe. A gdzie jest gwarancja, że nowa Duma państwaśwa niecsy się z projektów praw prezesa ministrów Stołypina? Przeciwnie, wszystko przemawia za tem, że nowa Duma stanowczo odrzuci nietylko wszelkie projekty biurokratyczne, lecz i same źródło tworze tych praw, mianowicie ministerjum nieodpowiedzialne. A wówczas przepadnie nateżona prace rządu, uplynie cenny czas, a naj

lepsze zamiary, by pomódz Dumie, będą powodem wasni między rządem a Dumą.

Sądy wojenne polowe.

W uzupełnieniu telegramu „Agencji tel. petersb.” o sądach wojennych polowych podajemy za „Warszawskim. Dniem,” następujące szczegóły, dotyczące kompetencji tych sądów.

Osoby cywilne oddawane będą pod sąd wojenny polowy za następujące przestępstwa:

1. Za rozmyslne zabójstwo, gwałt, rabunek i umyślne podpalenie lub zapalenie cudzego mienia (art. 279 ks. XXII Zb. post. wojsk. z r. 1869).
2. Za bunt przeciwko Władzy Zwierzchniczej i zdradę państwa (art. 99 i 100 kod. kar.)
3. Za rozmyslne podpalenie, rozmyslne zniszczenie, albo też uszkodzenie, uniemożliwiające dalsze używanie przedmiotów, służących do uzbrojenia wojsk i wogóle wszystkiego, co stanowi środki napadu lub obrony, jako też zapasów żywności i furazju (art. 270 ks. XXII).
4. Za rozmyslne zniszczenie lub poważne uszkodzenie wodociągów, mostów, tam, grobli, szlaz, upustów wodnych, studzien, dróg, brodów lub innych środków, przeznaczonych dla komunikacji, przeprawy, żeglugi, zapobieżenia powodziom lub niezbędnych dla zapatrzenia mieszkańców w wodę (art. 270 ks. XXII).
5. Za rozmyslne zniszczenie lub poważne uszkodzenie istniejących dla użytku rządu: a) aparatu telegraficznego do przesyłania wiadomości, i

b) tora kolejowego, taboru ruchomego, znaków ostrzegawczych, ustanowionych dla bezpieczeństwa ruchu kolejowe lub żeglugi (art. 270 ks. XXII).

6. Za napad na wartość wojskową, za zbrzydną opór warcie wojskowej, policii wojskowej i cywilnej, jako też za zabójstwo żołnierza, będącego na warcie, patrolu lub policii (art. 279 ks. XXII), ze skazaniem za te przestępstwa winnych, stosownie do art. 20 przepisów o miejscowościach, w których wprowadzono stan wojenny, — na pozbawienie wszystkich praw stanu i karę śmierci z wymienionemi w sprawie następstwami.

Naczelny załogi lub oddziału niezwłocznie, po otrzymaniu rozkazu od władzy właściwej, wyznacza sąd, złożony z prezesa i trzech członków, w miarę możności, odpowiadających warunkom, wskazanym w art. 1286 ks. XXIV Zb. post. z woj. z r. 1869 wyd. 3.

Sąd wojenny polowy obowiązany jest niezwłocznie przystąpić do rozpoznania sprawy i ukończy ją najpóźniej w ciągu 48 godzin.

Sprawy powinny być rozpoznawane przy drzwiach zamkniętych. Obrona za podsądnymi nie może być wnoszona.

Wyrok po ogłoszeniu go przez sąd, niezwłocznie zostaje uprawomocniony i niezwłocznie, w każdym bądź razie najpóźniej w ciągu doby, powinien być wykonany na zasadzie rozporządzenia naczelnika załogi lub oddziału, który wyznaczał sąd.

Komitet pomocy.

Utworzony w Siedlcach Komitet pomocy dla ofiar pogromu rozpoczął już swe czynności i ukonstytuował się w sposób następujący:

- przewodniczący adw. przys. Stanisław Sunderlandland;
- sekretarz komitetu p. Czadles;
- członkowie: rabin Anulik, Gliksberg, S. B. Mintz, Uszer Orzel, Neugoldberg, dr. Stein i Wajnsraub;
- pomoc prawna—adw. przysięgły Chrzanowski.

Ofiary przysyłać należy pod adresem przewodniczącego adw. Sunderlanda lub adw. Chrzanowskiego.

NOWINY.

Częstochowa.

Aresztowania. Wczorajszego dnia dokonano na ulicach licznych aresztowań. Między aresztowanymi jest znaczna liczba kobiet. Mieszkańcy dzielnicy starego miasta uskarżają się na wyzywające zachowanie się patrolujących żołnierzy. Były wypadek pobicia i poranienia przechodniów.—k.

Zakończenie strajku kelnerów. Wczoraj od g. 10 zrana do 2 pp. trwało zebranie restauratorów i właścicieli cukierni w sprawie strajku kelnerów. Na zebraniu tem doszło ostatecznie do porozumienia i strajk został zakończony.—k.

Warunki podamy jutro.
Zabójstwo. Wczoraj na Ostatnim Groszu dokonano obydnego morderstwa, mianowicie zastrzelony został robotnik z Rakowa, Wetzka, a ranieni: Suchecki i Sułkowski. Napastnicy nieznani. Szczegóły podamy jutro.—wk.
Napad bandytów. W ubiegły piątek w Poremblie, pod Zawierciem miał miejsce dość niezwykły napad bandytów. Gdy kasjer wraz z

3.

W sprawie

Towarzystwa Opieki nad zwierzętami

w Zagłębiu Dąbrowskiem.

(Dokończenie).

Zdawna już, bo z chwilą kolosalnego rozwinięcia się przemysłu w Zagłębiu naszym dawała się odczuwać pilna potrzeba wejżenia w stosunki zwierząt, które, bądź w roli współpracownika człowieka, bądź wreszcie, jako przeznaczone na pokarm, w tym iście gorączkowym biegu interesów tutejszego przemysłu i handlu—zbyt często były i są jeszcze narażone na wprost barbarzyńskie i okrutne postępowanie z nimi człowieka. Niedługo koni, uśmierconych w pracy na przesławnych drogach Zagłębia, masowy przewóz bydła i nierogacizny na drogach żelaznych i wozach, bardzo prymitywne i pozbawione przytem bliższej kontroli rzeźnie ogólne, a zwłaszcza prywatne i t. p. anomalie, wołały i wołają jeszcze o miłosierdzie ludzkie.

W obec czego, korzystając skwapliwie z oświadczenia się w ówczesnym kurjerze Sosnowickim, b. prezesa Odd. Łódzkiego p. Pertholda Dobrantra z gotowością rozszerzenia czynności Oddziału i na m. Sosnowiec—małe zaledwie grono ludzi dobrej woli, w końcu 1904 r. zapisało się na członków tegoż Oddziału i wzięwszy sprawę do serca, osobistym zachodem pracą i staraniami, zdążyło w ciągu 2-3 lat, nie spełnia powiększyć liczby członków i w samym Sosnowcu do 92 (w obecnej chwili), a tem samem już wpłynąć bodaj w części na usunięcie śła, które dotąd w braku opieki panowało bezkarnie. W stosunkowo niedługim czasie swej

pracy. Sosnowickie grono członków.—osobisty skład których wkrótce do wiadomości ogółu Zagłębia ogłoszonym będzie—zajęło się inicjatywą poprawy stanu dróg tutejszych i ulic, zwłaszcza zaś drogi Bezdzińsko-Sieleckiej, w sprawie której utworzonym już został w gronie przemysłowców Komitet przebudowy drogi i zadeklarowany odpowiedni kapitał; wpłynęło na poprawę stosunków wśród koni dorozkarskich, zniewoliło już wielu wozniców do łagodniejszego obchodzenia się z końmi, zażądało budowania stajen dla koni na targowisku sieleckim i t. p. w projektach zaś najbliższej przyszłości postanowiono: szczepić wśród dziatwy szkolnej drogą odczyt i przy współdziałaniu nauczycieli—współcześnie i zamiatowanie do zwierząt domowych; propagować wśród miejscowego obywatelstwa zakładanie w ogrodach sztucznych gniazd dla ptaków, urządzać odczyty dla ludu, starać się na drodze właściwej o obowiązkowe wprowadzenie w Zagłębiu ulepszonego typu wozów dla trzody i cieląt, o poprawę reszty dróg tutejszych, wreszcie dążymy do założenia ambulatorium dla zwierząt i pogotowia ratunkowego, ludzi protegowania droga, zasieków materialnych i osobistego poparcia kuźni prawdziwego kucia koni.

Spełnienie wszakże tych życzeń i projektów, zależnem będzie od środków kasowych w przyszłości.

Na tem miejscu pozwalam sobie stawić pytanie, czy w tak wielkiem środowisku kapitału i inteligencji, czy wśród parękroć stotysięcznej ludności Zagłębia, wolno nam przypuszczać, że humanitarna praca społeczna jaką rozwija Towarzystwo Op. n. zw. nim znajduje poparcie ogółu i że społeczeństwo tutejsze—które propaguje chyba nie same tylko ideały ekonomiczne—obojętnem jest i będzie dla sprawy dobrej i kulturalnej? Nie! Ludzi dobrego serca nie brakuje wśród nas. Brak tylko i przedewszystkiem intjatywy.

Przykład Sosnowca przeto, winien by służyć reszcie Zagłębia, gdy zaś w każdej poszcze-

gniej jego miejscowości, jak: w Dąbrowie, Bezdzinie, Czeladzi, Miłowicach, Ząbkowicach i Zawierciu, znajduje się na początku bodaj parę osób dobrej woli, z poświęceniem i odrobiną energii—wówczas liczyć możemy osobisty skład członków na setki, a niezbędne dla urzeczywistnienia celów Towarzystwa środki materialne—na tysiące. Wówczas też i wielka niedola zwierząt dozna przedź należnej im od człowieka ulgi w cierpieniach.

Jeżeli głos mój zdoła ckoć w drobnej mierze obudzić sympatię dla naszej sprawy, jeżeli ci z nas, którym moralnie przekonanie i środki pozwolą przez liczne zapisywanie się do grona członków Towarzystwa i bądź to pracą osobistą bądź też materialnie tylko przyczynią się choćby w najmniejszym stopniu do szybszego rozwoju idei Towarzystwa—to ani na chwilę wątpić nie należy, że na całym obszarze Zagłębia działalność Towarzystwa w niedalekiej przyszłości utrwali sobie mocną podstawę i da wyniki pożądane. Ze zaś Towarzystwa Op. n. zw. jest u nas bezwarunkowo potrzebnem, o tem dwóch zdań być nie może i tego nikt z ludzi dobrze myślących nie zaprzeczy chyba. Nie należy nam zrażać się trudnościami przeżywanymi obecnie czasów.

Miłosierdzie, którego gwałtownie doprasza się uciesnione zwierzę nieme, nie powinno być stłumionem wypadkami chwili.

Zapisy kandydatów na Członków Towarzystwa z Sosnowca i z Zagłębia przyjmijmy niżej podpisany, udzielając osobieście i piśmiennie wszelkie wskazówki i odpowiedzi.

Is. Młodkowski.

Czł. Zarządu Odd. Łódzkiego i Opiekun Cyrkułowy m. Sosnowca.

(Kancelarja: ul. Konstantynowska, dom P. Zemb. Buscha)

Sosnowiec, Huta „Katarzyna”

d. 28 sierpnia 1906 r.

jest nie-
sprawy i
podziw-
nie przy-
podszary-
sąd. i
niezwy-
w ciągu
sędzie-
oddział-
pomocy
we orga-
następo-
staw Su-
erg. S. B.
dz. Sien-
dy Czarn-
sem prze-
w. Czarn-

robotnikami jechał kolejką podjazdową z Poręby do pobliskiej kopalni, wioząc pieniądze na wypłatę, zauważono rozciągniętego na słupach jakiegoś człowieka, wobec czego pociąg został zatrzymany. Wtedy z krzaków wypadło 10 bandytów i zaczęli ostrzeliwać pociąg z rewolwerów. Ponieważ nikt z jadących nie posiadał broni więc, pokładając się w ręce kasjera, nie posiadali broni więc, pokładając się w ręce kasjera, nie posiadali broni więc, pokładając się w ręce kasjera...

Sosnowiec.

Pałac. Sobotni pożar strasznie zaniepokoił nasze miasto. Jak się tylko rozległ alarm, kto żył biegiem ku stacji, aby wprost ukazać, dopiero widok płomieni... uspokoił ludzi. Palono w domu Potoka przy ul. Głównej, jak to już telegraficznie doniesiliśmy. Dziwnie, że straż ogniowa przybyła z gwałtownym opóźnieniem; domaczono się, że nastąpiło to... z powodu fałszywego alarmu, jaki się zdarzył przed kilku dniami. To straży nie domaczy. Treba jednak przyznać, że gdy straż przybyła, akcja ratunkowa była energiczna. Pomimo co nie zdolano uratować składu gazowego p. Łączkowskiego; zgorzał on doszczętnie. Również spalił się składzik papieru szlacheckiego p. Rówińskiego. W składzie aptecznym straży znaczne, p. R. oblicza swoje na 2.000 rb. Podczas pożaru byli tacy, którzy zamiast zwać kradli, co się dało. Ogłoszono o goście, o jej rano... Fabryka drotu p. Deichsa została puszczona w ruch. Była ona zamknięta z powodu strachu przez dwa miesiące. Puszczono ją wczoraj we czwartek, przyczem podniesiono robotnikom wynagrodzenie o 5 proc., a niektórym o 10 proc. Majątek Żdów lit. A. nabył na licytacji, zarządzanej przez Tow. kredytowe ziemskie w Piotrkowie, p. Lejzor Karmiń. — r.

Listy do Redakcji.

Szanowny Redaktorze! Przed kilku tygodniami ukazał się w paśmie Twoim moje piśmie. Szanowny Redaktorze, sprytał szlachetnych dążeń, do zajęcia i sprzyjania biednych bezdomnych dzieci. I w myśl serdecznie tego poszedł ksiądz Kowalski, który materjalnie i czynnie daje początek do działania dobrego tego właśnie biednej dziatwie i dziś już nie spotykamy gromad tych dzieci, które tak dawno po całych dniach na bruku u świątyni świecili. Były to dzieci warstw niższych, których rodzice po całych dniach pracą zajęci, zdolali jedynie ich wyżywić, i dla tego nie można było żądać od nich, by dzieci swe wychowywać, rozwijać je umysłowo. Ale ważny rodzinny klas wyższych i nawiązań zamieszanych, których dzieci, w wieku już wyższym, z najmłodszy dzieciństwa, spotykamy również całe gromady wystrojone jak bałki, spacerujące lub siedzące na ławkach całej gminy, w pyłe, kurzu i zduchu miejsc. Czyż by nie powinny te matki zająć już te dzieci, nauką połączoną z zabawą razem, w zakładach freibolskich, gdzie dziecko może nade wszystko parę godzin, rozwijać się w naukę i przygotowywać stopniowo do przyszłej naukowej pracy. Czyżby więc można, Szanowny Panie Redaktorze, za pośrednictwem Twojego pisma, podnieść myśl tym rodzicom, którzy by za nie wielką stonkowo opłatą, zajęli swe dzieci praktycznie i pożytecznie, oddając je pod kierunek matki, którzyby rozwijała w nich umiejętności, zdolności mogące im w późniejszej nauce przynieść wielką pomoc.

J. H.

Telegramy.

PETERSBURG, 16 TAP. Jacht cesarski „Standard“ w nocy 18/IX zrzucił kotwicę w pobliżu wyspy Seokosa, nad ranem zbliżył się ku brzozi, gdzie zrzucił kotwicę. Pociąg Ieh Cesarzki Mości z Najdostojniejszymi dziećmi zeszli na brzeg. PETERSBURG, 17 TAP. Ministerjum spraw zewnętrznych wniosło do rady ministrów referat, dotyczący zmiany szeregu ograniczeń prawnych względem ludności wiejskiej.

- 1) Ograniczeń co do praw służby cywilnej.
- 2) Ograniczeń, utrudniających swobodny dostęp włościan do średnich i wyższych zakładów naukowych.
- 3) Ograniczeń, dotyczących swobodnego wyboru rodzaju życia i zajęcia możności przenoszenia się z miejsca na miejsce, oraz korzystania z praw majątkowych.
- 4) Podatku od „duszy“ w tych miejscowościach, gdzie to się dotąd praktykuje oraz solidarnej poręki na punkcie podatków pewnej kategorii.
- 5) Specjalnych praw o karach obywateli wiejskich oprzymusowem ich oddawaniem do robot społecznych.
- 6) Pozwolenia na przeprowadzenie działań familijnych i zabronienie włościanom nieposiadającym majątku nieruchomości wystawiania zobowiązań wekslowych.

PETERSBURG, 16 TAP. Wykryto w Starej Dierewnie tajną drukarnię partji socjal-demokratycznej. Obecnych w drukarni aresztowano. PETERSBURG, 16 TAP. Wszecchosyjski Sobór cerkiewny zwołany będzie na wiosnę 1907 r. PETERSBURG, 16 TAP. W najbliższej przyszłości ma nastąpić opublikowanie przepisów o przenieszeniu rozległych gruntów z okręgu Altajskiego na potrzeby osiedlenia. PETERSBURG, 16 TAP. W Senacie rozpatrywane będzie zagadnienie, czy obowiązany jest szereg wypadków koszta poniesione przez zarządy miejskie i publiczne z powodu wyborów do Dumy państwowej, jak również czy może być wydawane wynagrodzenie członkom Rady państwowej, pełniącym jednocześnie obowiązki etatowe na służbie państwowej za czas przerwy między sesjami. PETERSBURG, 16 TAP. Z rozkazu Jego Cesarzkiej Mości Generał Dediulin rozpoczną pełnić obowiązki dowódcy pałacowego. PETERSBURG, 16 TAP. Prof. Pieszenow wyjechał do Jasnej Polany, powołany do ciężko chorej hrabiny Tolstoj. PETERSBURG, 16 TAP. Na nabożeństwie żałobnym po Trepowie obecni byli Wielcy Księżęta Mikołaj Mikołajewicz, Piotr Mikołajewicz, Sergiusz Michajłowicz, Księżniczka Eugenia Maksymilianówna Oldenburgska. Na trumnie generała złożono krzyż z białych róż w imieniu Jej Cesarzkiej Mości Aleksandry Teodorowny. PETERSBURG, 16 TAP. W liście do redakcji „Strany“ podporucznik wojsk inżynierskich, baron Sergusz Aleksandrowicz Stachelberg, oświadczył, że anonim podpisany przez „pazia z 1906 r.“, dotyczący się sprawy pojedynku byłego pośta Dumy Jakubsona, pisany jest przez niego. MOSKWA 16 (TAP) Zatrzymany Eugeniusz Zwierew, który stawiał opór zbrojny, oddany zostanie pod wojenny sąd polowy. Oskarżony jest o napad na mieszkanie protorejera. Aresztowany Zwierew zraniał policjanta i niechcący współnika napadu. Jak się pokazało, Zwierewa łączył scisty stosunek ze skazanym na śmierć Mazurynek. We wsi Wietinej zrabowano cerkiew.

W ostatnich czasach w Moskwie i okolicy dokonano 23 napadów na sklepy monopolowe, z których zabrano wódek i marek na sumę 7048 rubli, w tej liczbie 2354 ruble zabrano z kas. MOSKWA 16 (TAP) Sąd wojenny skazał Zwierewa który stawiał zbrojny opór podczas aresztowania go na karę śmierci przez powieszenie. MOSKWA, 16 TAP. W więzieniu gubernialnem wykonano wyrok śmierci nad dziewiętnastoletnim robotnikiem Zwierewem, skazanym za cały szereg napadów i opór zbrojny przy aresztowaniu. Zwierew grał dużą rolę wśród organizatorów zbrojnych napadów. MOSKWA, 16 TAP. Na drugiej wioście od Moskwy na pośpieszny pociąg sewastopolski dokonano zamachu przez podłożenie belki. Belkę zrzucił parowóz. Pociąg zaś przeszedł bez szkody. WARSZAWA 16 (TAP) Wykonano wyrok śmierci, wydane przez wojenny sąd polowy na Brzezińskiego, za napad zbrojny na sklep monopolowy i zabójstwo kasjerki oraz na Rudnickiego, za zabicie rewirowego. WARSZAWA, 16 TAP. Sąd wojenny skazał włościanina Kurmana na dwadzieścia lat ciężkich robot. WILNO, 16 TAP. Zastrejkiwała tu obsługa tramwajowa. Na jadącej ze stacji Smorgoni pocztę, która wiozła 3000 rubli dokonano zbrojne-go napadu. Za nadejściem strażników rabusie zbiegli.

KIJOW, 16 TAP. Wojenny sąd okręgowy skazał na karę śmierci przez rozstrzelanie podporucznika piątego batalionu saperów Zadakowskiego, jako głównego przywódcę buntu saperów w Kijowie. Wyrok oddano do zatwierdzenia dowódcy wojsk. KIJOW, 16 TAP. Zarząd uniwersytecki wniósł projekt przyjęcia na wykłady wszystkich żydów, którzy złożyli podania o przyjęcie. MINSK, 16 TAP. W powiatach poleskich grasuje malarja. BERDYCZOW, 16 TAP. Z powodu zamierzonej w jesieni masowej emigracji żydów do Ameryki, utworzyło się biuro sprzedaży, biletów przejazdowych bezpośrednio z Libawy. POŁTAWA, 16 TAP. W lesie, należącym do Skliwiaszkowskiej jacyś niezłomni dokonali cieżcia drzew. W miasteczku Jagoszyne uzbrojeni rabusie napadli na kupca miejscowego i zabrali mu 540 rubli. MITAWA, 16 TAP. Wojenny sąd skazał wczoraj za rabunek sklepu monopolowego w Franenburgu z którego wzięto 3.000 rubli podczas rozruchów styczniowych, dwóch ujętych sprawców na karę śmierci przez powieszenie, jednego zaś na ciężkie roboty. JURJEW, 16 TAP. Jednocześnie na trzech krańcach miasta poczęły się palić budowle miejskie. W majątku Ropkowskijs spaliło się przeszło dwieście sztuk bydła. HELSINGFORS, 16 TAP. Przywiezioną wczoraj na parostaku z Börnberga pod gruzem ceglannym karabin systemu szwajcarskiego w liczbie około 500, zostały wykryte przez policję w podwórku właścicieli, do którego były adresowane. HELSINGFORS 16 (TAP) General-gubernator zamknięcie sejmu naznaczył na wtorek 4/IX. KAZAN, 16 TAP. Redaktor „Dziennika Kazani“ Szemiakin za wydrukowanie aktu oskarżenia w sprawie rozpatrywanej przez Izbę sądową przy drzwiach zamkniętych, pociągnięty zostaje do odpowiedzialności z § 103 ustawy karnej. WIERCHNIEDNIEPROWSK 16 (TAP) W Nowym Kajdzie uzbrojeni rabusie zrabowali aptekę Bordala. KAZAN 16 (TAP) Zabici zostali przez nieznanych ludzi mąż z żoną Zyrnowowie. BIERDIANSK, 16 TAP. Dokonano napadu na pocztę dążącą z Nielgowej, jednynakże bezowocnie. Pocztylioni stawili opór. Pieniądże i korespondencje ocalały. SARATÓW, 16 TAP. Jacyś niezłomni usiłowali bezowocnie zabrać ze staro-go Soboru cudowny obraz Zbawiciela. Zabrano tylko drobne rzeczy cerkiewne. KIERCZ 16 (TAP) Gradonaczelnik podał do wiadomości o zaprowadzeniu wojennych sądów polowych. SAMARA, 16 TAP. Szczegóły pogromu w chutorze Arzanowa; tłum włościan ze wsi Romaszkino przybył ze starostą gminnym i rozpoczął pertraktacje w sprawie przymusowego od-dania ziemi w dzierżawę. Starosta; podszedłszy do rzadcy zaczął go bić. Gdy rzadca wezwał straż dworską, wtedy na sygnał dany przez starostę chutor oblegli włościanie, uzbrojeni w dragi, karabiny i bomby. Tłum złożony z siedmuset ludzi rozpoczął pogrom chutoru, kobiety podpalały budowle i siano, mężczyźni rabowali mienie. Straż dworska rozpoczęła ogień karabinowy, na który chłopci odpowiedzieli salwą, przyczem rzucali bomby, które padły w wodę i nie wybuchły. Jeden policjant został ranny. W tłumie są zabici i ranni. Wysłano wojsko. Sledztwo w toku. ODESSA 16 (TAP) Oddanych zostało pod wojenny sąd polowy sześciu anarchistów, którzy dokonali zbrojnego napadu na agenturę Banku Międzynarodowego w Kachowce w pow. dnierprowskim i zabrali 11000 rubli, przyczem padło sześć osób ze strony znajdującej się w agenturze publiczności. WŁADYWOSTOK, 16 TAP. Banda uzbrojonych rabusiów zrabowała w Banku sibyrskim 50.000 rubli. W mieście oddawna krążyły wieści o zamierzonych na Bank napadach. Przypuszczają ogólnie, że napadu dokonali gruzini, którzy dokonali poprzednio napadu na Bank państwowy. ROSTÓW nad DONEM, 16 TAP. W pobliżu stacji Aleksandrowskaja na jadących z Naciczewani sześciu włościan jacyś niemiłojami dokonali napadu. Jeden włościanin zabity dwóch zaś rannymi. Dokonano zbrojnego napadu na aptekę Danziger. Rabusie zbiegli. SYMFEROPOL 16 TAP. Na drodze at-tajskiej dokonano napadu na jednokonną wóz pocztowy.

BIEŁOOZIERSK, 16 TAP. Spaliło się zboże u obywateli: Kazancewa, Swieszczemina i Grompowa. Pożar wynika z podpalenia. Sprawców nie wykryto.

URALSK, 16 TAP. W nocy 14 bm. z więzienia miejskiego uciekli czterech kryminalistów, którzy przepiłowali kratę okienną. Jednego zatrzymano.

ROSTÓW nad DONEM, 16 TAP. Do mieszkania d-ra. Ritenberga, pod pozorem choroby wszedło paru ludzi uzbrojonych, którzy grożąc śmiercią, zabrali 160 rubli i zbiegli.

BERDIANSK, 16 TAP. Do austrijskiego vice-konsula wszedł jakiś nieznamy, który grożąc śmiercią zażądał 300 rubli. Rabusia aresztowano.

MEDJOLAN, 16 TAP. Otwarto dziś mię-

dzynarodowy kongres ligi pokojowej. Odczytano depeczę Roosevelta, z żądaniem, aby sprawa pokoju zapanowała wśród narodów.

PENZA, 16 TAP. Jacys nieznamymi porwali z kasy sklepu wódek 112 rubli i zbiegli.

GIEŁDA.

BERLIN, 13 września.		
Ruble w złocie	—	215.50.
w gotówce	—	215.60.
Wpłaty na Warsz. i Petersb.	—	215.20.
Dyskonto prywatne	—	4 1/2.
WARSZAWA 13 września.		
Marki	—	46.13.
Korony	—	39.80.

Franki	37.87 1/2
Funty	9.55.
Listy zast. m. Częstochowy	79.50.
PAPIERY PAŃSTWOWE (za 100 rb.)	
Ros. Poż. Prem. z 1864 r.	— 338.
z 1866 r.	— 245.
Obł. prem. B-ku Szlach.	— 210.
4% Renta	— 69.

Lekarz-Dentysta M. Grejniec

Leczenie, plombowanie, wyjmowanie zębów, leczenie bólu, Zęby sztuczne bez odniebiania. mieszka obecnie i Aleja № 8, dom Rygockiej.

Rozkład jazdy.

Od strony Warszawy do Sosnowca.					Od strony Sosnowca do Warszawy.				
№	Pociągi	Przyjazd o godzinie	Posadź min.	Opóźn. o godzinie	№	Pociągi	Przyjazd o godzinie	Posadź min.	Opóźn. o godzinie
1	Kurjer	4.19	6	4.27	56	Oseb.-tow.	12.09	15	12.24
19	Zwyczajny	6.34	10	6.44	20	Zwyczajny	1.52	10	2.02
55	Osob.-tow.	9.04	20	9.24	2	Kurjer	2.43	08	2.51
9	Pocztowy	11.37	10	11.47	40	Miejsc. zw.	—	—	5.25
15	Zwyczajny	2.37	8	2.45	16	Zwyczajny	9.44	08	9.52
17	—	5.43	10	5.53	6	Pospieszny	11.19	10	11.29
5	Pospieszny	7.19	8	7.27	10	Pocztowy	3.36	10	3.46
37	Tylko z Piotrkowa zw.	8.47	23	9.10	18	Zwyczajny	6.34	08	6.42
39	Zwyczajny	12.—	—	—	38	Tylko	9.59	10	10.09
						do Piotrk.			

Z Częstochowy do Herbow.		Z Herbow do Częstochowy.	
O g. 7.53 rano		O g. 10.12 rano	
9.08	"	1.06	po poł.
12.04	w połud.	4.50	"
3.35	po poł.	8.19	wieczór.
6.13	wieczór.		
Z Herbow pruskich do Katowic:		9.27 rano, 8.04 wieczór.	
Z Herbow pruskich do Wrocławia:		11.31 r., 2.02 popoł., 5.24 popoł.	

Dla Szkół Polskich
PODRĘCZNIKI SZKOLNE
w wielkim wyborze
POLECA:
Księgarnia i Skład Nut
p. f. J. Nowicki i S-ka.
Aleja II № 43

Zamiast za 12 rb. tylko za rb. 3.75.
Wysyłam za zaliczeniem, bez zadatku, wykwintry i trwały zegarek męski, kieszonkowy, otwarty, z prawdziwego nowego złota francuskiego „Wiek”, niepozłacany, do nakręcania uszkiem raz na 36 godzin, z poręczaniem za punktualny chód i trwałość metalu na 6 lat. Zegarek nagrodzony medalami, nieczem nie odróżniający się od drogiego złotego zegarka, kosztującego 100. Taki sam zegarek kryty cena rb. 5 kop. 50, damski kryty rb. 6 kor. 50. Do każdego zegarka dodaje się bezpłatnie łańcuszek z takiegoż metalu, brelok i woreczek zamiszowy do ochrony zegarka. — Zamówienia adres.: Skład zegarków, S. Kulwarski, Warszawa, Chłodna 17, — V. Premjum: przy jednorazowym zamówieniu na 5 szt. zegarków, dodaje się 1 zegarek — szósty bezpłatnie, 731-3-1

Pensjonat dla chłopców do lat 15.
Wiadomość: ul. Teatralna № 24 u Z. Wigurskiej, od 2-4. 780-2

Zaginął kwit
№ 297, na Rb. 600. Wydany przez Bank Handlowy w Warszawie. Oddział w Częstochowie, d. 20 Czerwca 1906 r., na imię Szlamy Korpenstein i Jadwigi Wollenberg. Łaskawy znalazca zechce zwrócić do Redakcji.

Do wynajęcia
przy ul. Teatralnej 45, duża szopa murowana, zdatna na skład towarów, lub na pasze-sterne, tamże do sprzedania wozy, homonta. Wiadomość u właściciela. 777-3-1

Szkołę żeńską 2 klasową
z klasą wstępną otwieram w domu W-jej Szymańskiej II Aleja 42. Zapis uczenie od 12 do 4 po poł. Emilia Jurkowska.

Drobne ogłoszenia:

Przyjmuję do znaczenia
wszelką bieliznę, haft ażurowany oraz na całych wyprawach, po cenach umiarkowanych, podług najnowszych wzorów. Dom p. Górniak № 38 Aleja II, I. Pegielska. 757-3-3

Zaginął paszport
wydany przez magistrat m. Częstochowy, na imię Tomasza Szer, lat 44. Złożył w magistracie. 768-2-1

Stajnia dla uczniów
polskiego gimnazjum, pod kierownictwem nauczyciela. Wieluńska № 19. 769-2-2

Akuszzeria
z dyplomem warszawskim, lat 35, energiczna, poszukuje posady przy fabryce, gminie lub w przytulku, za skromnym wynagrodzeniem. Łaskawe zgłoszenia: Częstochowa, Aleja № 24, Rozdziałowska.

Bardzo tanio.
Cukiernia z bilardem, z prawem sprzedaży piwa i wydawania obiadów, zaraz do sprzedania Wiadomość: Zajczkowski, Szkolna № 9, parter. 773-1-1

Były uczeń 8-ej klasy gimn. **poszukuje korepetycji** lub innego zajęcia. Wiadomość w księgarni „Nowicki i Sp.”

Wład. Tyo,
udziela lekcji języka francuskiego i niemieckiego u siebie i na mieście. Dojazd 17. 688-7-1

Do wynaj. mieszkanie:
parter i drugie piętro po szkole handlowej p. J. Mejera. Oprócz tego, w domu frontowym na pierwszym piętrze: pięć pokojów, ze wszelkimi wygodami. Wiadomość u właścicieli domu, Teatralna № 18. 741-3-3

Do wynajęcia
przy ul. Nowej № 46 Dwa pokoje, kuchnia, stajnia, góra na siano, drwalnia i piwniczka za 80 rubli rocznie. Sutoryna za 24 ruble rocznie. 683-14-1

Medal Złoty - Hors Concours
ASTHMA i KATARY
Leczą się przez użycie **CYBARETOK I PROSKO ESPIC**
DUSZNOŚĆ, KASZEL, ZAKATARZENIE, NERWALGIE
Przebieg do całkowitego wyleczenia jest gwarantowany. — We wszystkich znaczących aptekach Francji i zagranicą. — Sprzedaż hurtowa w Paryżu: 20, ulica Saint-Lazare, 20 G.
Trzeźwość, wiarygodność odpowiadają na każdy zwrót na nich.

MAGAZYN BŁAWATNY
Bernharda Lewina
w Częstochowie, I Aleja „Hotel Victoria”
Poleca
Ostatnie Nowości Jesienne!!!
w walmach angielskich, kostiumowych, wizytowych i czarnych. **Setowe plisy ze sznurek. „Piccinissimo” de sukien, w różnych kolor.**

Uczenie
prof. Michałowski, z dyplomem Br. Zajczkowskiego dla Pań i Panów konserwatorium, udziela lekcji muzyki. Wiadomość w księgarni W. Apoka. 764-1-1

Kursy handlowe
Br. Zajczkowskiego dla Pań i Panów przysposabiające na samodzielnych buchalterów. Szkolna 5. 696-4-3